

KJAK

Løgmaður og Kringvarpið – »the show must go on«

Jákup Mikkelsen
løgtingsmaður

Løgmaður legði eftir tíðinda-leiðaranum í Kringvarpinum fyri at renna ørindi fyri Tjóðveldi og reka persónliga herferð móti sær. Hetta hevur sum vera mann fingið nógva umrøðu. Løgmaður er erkvisin, nú tunnismálið tyngir. Kringvarpið man hava síni lýti, og hvussu óheftur hesin miðil er, eru tað helst ym-

iskar meiningar um. Men er tað sømiligt av lögmanni at leggja eftir KVF nú skotini raka lögmann sjálvan, tá havt verður í huga, at Kaj Leo sjálvur hevur luttikið í rópikórinum hjá kringvarpinum, tá skotriðini úr Sortudýki hava rakt onnur?

Fyri trimum árum síðani kom lögtingsins umboðs-

maður við eini frágreiðing, sum við góðari hjálp frá kringvarpinum fekk alt samfelagið at kóka. Tveir aðalstjórar og tveir landsstýris-mann vórðu ákærdir, dømdir og avrættaðir av útvarpinum og politisku skipanini. Kaj Leo rópti tá í tinginum, at fólk vóru deyðatroytt av, at einki í hesum samfelag

fekk avleiðingar. Nú skuldi ruddast upp.

Eitt ár seinni staðfesti óheftar, kostnaðarmiklar og drúgvar kanningar, at eingin av hesum fyra órættaðu persónunum hevði gjørt nakað revsivert. Síðani er málið tagt í hel.Órættaðu persónarnir hanga framvegis í gálganum. Her var eingin eftirmeting.

Eingin sjálvrannsakan – hvørki av miðlum ella politisku skipanini, bert lemjandi tøg, men “the show must go on”.

Kanska hava bæði kringvarpið og løgmaður brúk fyri sjálvrannsakan.

Framhald av síðu 15

allar aldursbólkar er vinnutíttleikin størstur í Føroyum. Altso, at tað er her, at flest eru virkin á arbeiðsmarknaðinum.

Mynd 4 vísir, at munurin er serliga stórur, tá tað burturav snýr seg um tey eldru. Her eru heili 60% av føroysku monnunum framvegis virknir á arbeiðsmarknaðinum – nógvar ferðir meir enn aðrastaðni. Hjá føroyskum kvinnum eru tað 25% - nógvar meir enn í hinum Norð-ur- og ES-londunum, Ísland undantikið.

Nógv, góð eldraár er eitt gott sosialpolitiskt mál

Samanumtikið hava vit tí stórar fyrimunir, samanborið við onnur lond, við at fólk eru nógvar meira og longri virkin á arbeiðsmarknaðinum. Og tí eru ikki haldgóðar búskaparligar grundir fyri at tvinga pensjónsaldurin upp aftur longur og órimiliga høgt upp í Føroyum.

Tað eru nógvar, sum eftir eitt langt og virkið arbeiðslív ikki longur orka meir, tá tey nærkast pensjónsaldri. Tí skulu tey ikki tvingast at knossast enn longur út um tað, tey hava orku til.

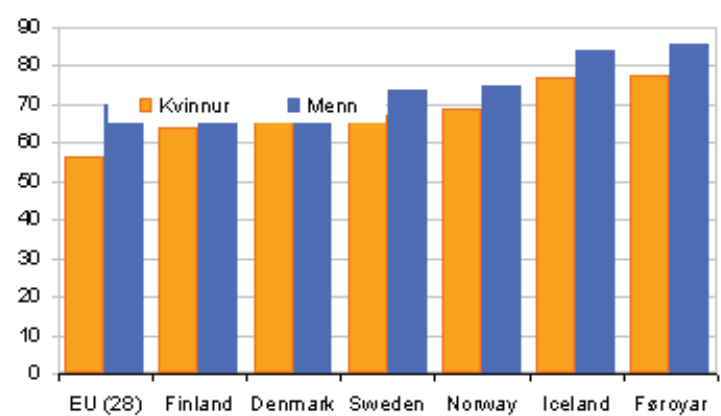
Tað skal vera eitt gott sosialpolitiskt mál, at fólk eftir eitt langt arbeiðslív skulu kunna fara frá við pensjón og eftirløn og hava gleði og gagn av nógvum góðum eldraárum, meðan tey enn eru væl fyri, bæði andliga og kropsliga. Hetta er mín og Javnaðarfloksins prinsipiella grund til ikki at góðtaka eina óneyðuga hækking av pensjónsaldrinum í Føroyum.

Goymt tilfeingi á føroyska arbeiðsmarknaðinum:

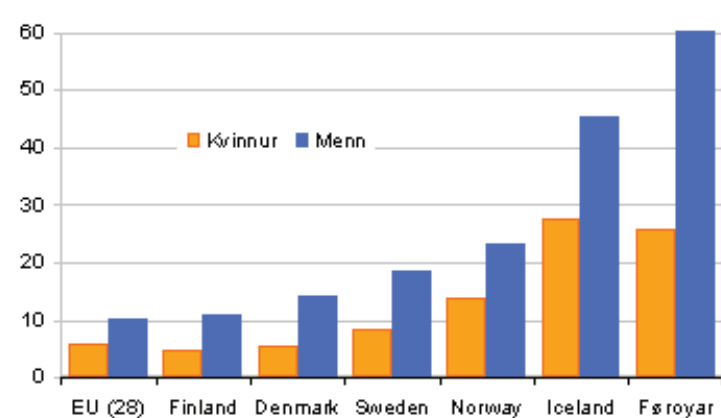
Umframt høga arbeiðsvirkni hjá føroyskum løntakarum er enn eitt goymt ella ónýtt tilfeingi á føroyska arbeiðsmarknaðinum, sum kann gerast virkið. Tað er tann stóri parturin av kvinnum, sum arbeiða partíð ella niðursetta tíð.

Mynd 5 vísir, at meir enn 50%

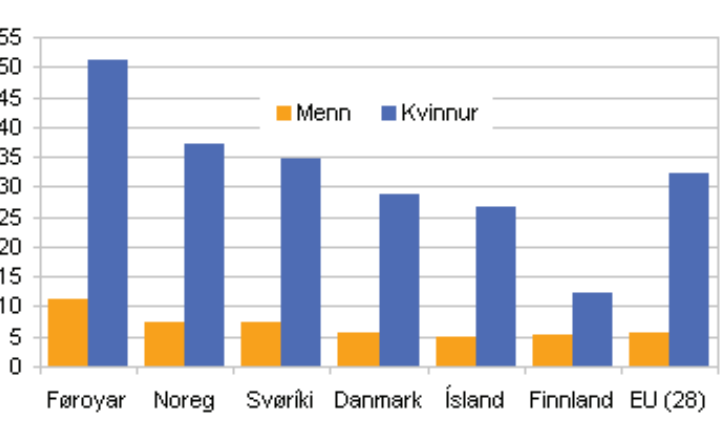
Mynd 3. Vinnutíttleiki í % fyri fólk í aldrinum 15-74 ár (2011)

Mynd 4. Vinnutíttleiki í % fyri tey eldru 65-74 ára gomul (2011)

Mynd 5. %-partur við niðursettari arbeiðstíð, 20-64 ára gomul

av øllum føroyskum kvinnum, 20-64 ára gamlar, arbeiða partíð. Í grannalondunum eru tað bara 25-35%.

Hetta kemur helst av kynsbundnum traditiónum og ójavnum maktbýti á arbeiðsmarknaðinum. Og tí eigur at bera til við felags

tiltøkum hjá pørtunum á almenna og privata arbeiðsmarknaðinum at minka um partíðararbeiðið, so nógvar fleiri verða virkin fulla arbeiðstíð. Hetta hevur eisini stóran týdning fyri at betra um inntøku- og eftirlønar-viðurskiptini serliga hjá kvinnum.

Fleksibul pensjónsaldur

Í tjakinum um pensjónsaldur kundu vit lært av norsku skipanini við einum sonevndum fleksiblum pensjónsaldri. Har er tað millum 62 og 74 ár. Í Føroyum eiga vit at halda fast um 67-ára pensjónsaldur sum høvuðsreglu. Harafturat kunnu vit hava eina fleksibla skipan frá 64 til 70 ár. So kunnu fólk, ið ikki orka at bíða til 67 ár, fáa eina avmarkaða pensjón frá 64 ára aldri. Og onnur, ið hava hug og orku at útseta sína pensjón upp móti 70 árum, fáa eina eyka viðbót fyri árinum, tey bíða út um tey 67.

Ránið av framtíðar skatti

Fyri at meta um framtíðar útlitini roknaðu embætisfólk í Figgjar-málaráðnum út, at við óbroyttum umstøðum fóru útreiðslurnar til alt eldraðikið (pensjónir, heilsu- og eldrarøkt) at veksa við 1,4 mia. kr. fram til 2050.

Í hesum vórðu tær inntøkurnar tiknar við, sum skatturin av pensjónsútgjöldunum fóru at geva. Somu búskaparfrøðingar meta hesa upphædd til uml. 440 mió. kr. fyri 2050.

Menhvat hevur høggrasamgongan gjørt? Jú, við forskattingini av pensjónsinn-gjöldunum tekur hon longu nú tann skattin, sum skuldi vera tøkur til at fígga framtíðar eldraútreiðslur – fyri heldur at oysa hann út í ábyrgdarleysum skattalætta til tey mest vælbjargaðu fólkinum í Føroyum.

Tí fer skattaránið hjá høggrasamgonguni at gera støðuna júst tað verri – sum í ítøkiligum døminum, at í 2050 koma hesar 440 mió. kr. at

mangla í. Altso eru tað ikki bara tær 1,3 mia. kr., sum útreiðslurnar fara at veksa fram til 2050, men hesar 440 mió. skulu leggjast omaná.

Tí er tað óforskammað hyklari, tá høggrasamgongan nú boðar frá, at fyri at fáa ráð til at fígga veksandi framtíðar eldraútreiðslur, skulu fólk nú tvingast til at arbeiða longri og bíða 3 ár longri, áðrenn tey kunnu fáa sína pensjón.

Høggrasamgongan brýtir sosiala sáttmálan

Við okkara norðurlandsku samhaldsføstu pensjónsskipanum, Fólkapensjónini og Samhaldsfasta, hava øll rætt til eina tryggja almenna grundpensjón. Við hesi skipan hava vit ein sosialan sáttmála bæði millum ættarliðini og millum sosialu samfelagsbólkar.

Nú ætlar samgongan at privatisera alla pensjónsskipanina, við at lógarfasta eina privata eftirlønarskipan, ið so líðandi skal troka tær almennu samhaldsføstu pensjónirnar burtur – og harvið undirgrava og slita sosiala sáttmálan millum ung og gomul, høgán og lágán.

Pensjónsskipanin skal takast úr felags almenna húsarhaldinum – og framtíðar pensjónsmilliardir skulu lóggevast niður í privatar grunnar hjá føroysku peningastovnunum, tvs. niður í BankNordik og Eik – figgjarstovnar, sum meir enn eina ferð hava søplað fólksins ognir burtur og farnir á húsagang – og endurstovnaðir við almennum skattapengum.

Vónin er

at fólk, fakfeløg og flokkar, ið vilja nakað annað, fáa støðgað teim skaðilligu eldrapolitisku ætlanunum hjá høggrasamgonguni – til onnur stjórn kann skipast, ið aftur setir felags áhugamál og samhaldsfesti millum ættarlið og samfelagsbólkar í hásæti.